

Bölüm 5

HOLLANDA EĞİTİM SİSTEMİ VE EĞİTİMDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI: TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Semih ÇAYAK¹

GİRİŞ

Eğitilmiş ve iyi yetişmiş bireyler ülkelerin kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Gelişmiş ülkeler incelendiğinde bu ülkelerin vatandaşlarını donanımlı ve nitelikli bir hale getirebilmek için eğitim sistemlerini çağın gereklerine göre düzenledikleri ve eğitime büyük yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Ancak kamu kaynakları sınırlıdır ve birçok alanda olduğu gibi eğitimde de özel girişimleri görmek mümkündür. Eğitimde özelleştirme uygulamalarının çok farklı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Özellikle, özelleştirmenin akademik başarı üzerindeki etkisi alanda sıkça tartışılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada uluslararası sınavlarda yüksek başarıya sahip olan ve eğitimde özelleştirmenin en yaygın olduğu ülkelerden biri olan Hollanda'nın eğitim sistemi ve eğitimde özelleştirme uygulamaları Türkiye ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Böylece özelleştirme uygulamalarının ve bu uygulamalara bağlı olarak ortaya çıkabilecek diğer faktörlerin ülkelerin eğitimsel başarıları üzerindeki etkisi ortaya konmuş ve Türkiye için de bu konuda gerekli öneriler sunulmuştur.

HOLLANDA EĞİTİM SİSTEMİ

Hollanda, devletin başındaki bir kral ve hükümetin başındaki bir başbakanın oluşan parlamenter demokrasiye sahiptir. Parlamento iki meclisli bir yapıda olup 75 üyeli senatodan (Eerste Kamer) ve 150 üyeli temsilciler meclisinden (Tweede Kamer) oluşmaktadır. 12 vilayete ayrılmış olan Hollanda da hükümetin ve vilayetlerin sorumlulukları anayasada belirlenmiştir (EP-Nuffic, 2015).

Mevcut Hollanda eğitim sistemi 1917 yılında kurulmuştur ve devlet vatandaşlarına ücretinin birçoğunu ödediği istedikleri bir okula gitme imkânı sun-

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, semihcayak@gmail.com

maktadır. Okulların birçoğu özeldir ve genelde dernekler ve kilise tarafından yönetilmektedir (Patrinos, 2009). Kamu okulları yerel yönetimler tarafından kontrol edilirken özel okullar ise yönetim kurulu veya mezhepsel veya belirli felsefi eğitim ilkeleri temelindeki vakıflar tarafından yönetilmektedir. Hem kamu hem de özel okullar devlet tarafından finanse edilmektedir ve şayet mevcut şartları sağlıyorlarsa da hükümetten eşit finansal destek almaktadırlar. Bu okullar resmi olarak ücretsiz olmalarına rağmen müfredat dışı faaliyetler için velilerden katkı isteyebilmektedirler. Kendi fonlarını kullanan gerçek özel okullar Hollanda'da son derece nadir görülür (Vossensteyn, 2013).

Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı eğitim sisteminden sorumludur ve görevleri Yükseköğretim Yasası ve Araştırma Anlaşması ile Öğrenci Ödenekleri Yasası 2000 gibi yasal sınırlarla belirlenmiştir (EP-Nuffic, 2015). Anayasanın 23. maddesinde de güvence altına alındığı gibi Hollanda eğitim sisteminin en temel özelliklerinden birisi okul kurmada, okullardaki öğretimi düzenlemede ve kuralları belirlemede serbestliği belirten eğitimde özgürlüktür. Kişiler okul kurma ve dini, ideolojik veya eğitimsel inançları doğrultusunda öğretim sunma hakkına sahiptir. Özel okulların finansman kalitesi için karşılaması gereken şartlar kanunlarla düzenlenmiştir (UNESCO-IBE, 2010).

Ülkede ilköğretim yasası (The Primary Education Act [WBO]) 2 Temmuz 1981 yılında, Ortaöğretim yasası (The Secondary Education Act) [WVO] ise 14 Şubat 1963 yılında kabul edilmiştir. Zorunlu eğitim 30 Mayıs 1968 tarihinde kabul edilen Zorunlu Eğitim Yasası (Compulsory Education Act) ile düzenlenmiştir. Eğitim 5 yaşına ulaşan her çocuk için zorunludur. Zorunlu eğitim çocuk 16 yaşına gelinceye veya en az 12 okul yılı eğitim alıncaya kadar devam eder. The Central Funding of Institutions Agency (CFI) eğitimsel kurumların, araştırma kuruluşlarının ve eğitimi destekleyen kuruluşların finansman açısından yönetiminden sorumlu kurumdur. CFI ayrıca kendi hesaplarından sorumludur. CFI ajans statüsü elde ettiği 1996 yılından beri Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığının özerk bir parçası haline gelmiştir (UNESCO-IBE, 2010).

Hollanda eğitim sistemi nispeten verimlidir. Hollanda'da eğitim zorunlu yıllar için ücretsizdir. Eğitimin her kademesinde Hollanda hükümeti OECD ortalamasında harcamalar yapmaktadır (Deborah, Henry, Gábor ve Paulo, 2014). Hollanda'da okul seçimi okullar arasında her açıdan rekabet oluşturmaktadır ve bu rekabet eğitimi olumlu yönde etkilemektedir. Özel okulların öğrenmeyi teşvik etmede daha etkili ve verimli oldukları yönünde geniş bir inanç vardır (Patrinos, Barrera-Osorio ve Guaqueta, 2009).

Hollanda okul sistemi eğitimde seçime vurgu yapmaktadır. Hollanda'da eğitim öğrencinin ihtiyaçları ve alt yapısına göre düzenlenmiştir. Bu bakımdan eğitim farklı yaş gruplarını içeren sistemlere bölünmüştür (Eurydice, 2009). Hollanda'da zorunlu eğitim beş yaşında başlamasına rağmen uygulamada çoğu çocuk 4 yaşına girer girmez okula başlamaktadır. 16 yaşına kadar zorunlu eğitim vardır. Zorunlu eğitim öğrenciler için 18 yaşında ve üzerinde veya 16 yaşında ve üzerinde bir diploma aldıklarında sona erer (Vossensteyn, 2013).

Eğitimin Kademelenmesi

Hollanda eğitim sistemi ve Hollanda'da eğitimin kademelenmesi mevcut literatür bağlamında aşağıda kısaca özetlenmiştir (Kaiser ve Vossensteyn, 2005; Eurydice, 2009; Vossensteyn, 2013; EP-Nuffic, 2015).

Hollanda Eğitim Sistemi'nin Şeması						
Yaş						
26	(Doktora, Master) Orta ve Uzun Süreli Üniversite Öğretimi (WO)		Orta Süreli Mesleki Yükseköğretim (MBO)			
25						
24						
23						
22						
21						
20						
19						
18	Akademik Lise (VWO) (6 YIL)	Genel Lise (HAVO) (5 YIL)	Mesleki Eğitim (VMBO) (4 YIL)	Çıraklık	Özel Lise	
17						
16						
15						
14	Zeka Durumuna Göre Yönlendirme				Özel İlköğretim	Özel Eğitim
13	İlköğretim (8 yıl)					
12						
11						
10						
9						
8						
7						
5	Hollanda Eğitim Sistemi İçerisinde Zorunlu Eğitime Başlangıç Yaşı					
4	Anaokulu					
3						
2						

Şekil 1. Hollanda Örgün Eğitim Sistemi (Kasapçopur, 2007).

Hollanda eğitim sistemi 8 yıl ilköğretim; 4, 5 veya 6 yıl ortaöğretim (oku türüne bağlı olarak) ve 2 ile 6 yıl arasında da yükseköğretim (eğitimin türüne ve uzmanlaşmaya bağlı olarak) içermektedir (Şekil 1). Eğitim sisteminin tüm kademelerinde özel kurumlar ve kamu kurumları mevcuttur; özel kurumlar en çok dini ve ideolojik ilkeler temelinde kurulmuştur.

Hollanda yükseköğretim sistemi ikili bir yapıya sahiptir, bu yapılar arasındaki farklılık araştırma odaklı eğitim ve yüksek profesyonel eğitim verilmesidir. Araştırma odaklı eğitim öncelikle araştırma üniversitelerinde yer alırken, yüksek profesyonel eğitim uygulamalı bilimler üniversitelerinde yer almaktadır. Farklı amaçları kadar her iki tür eğitim kendi kabul gereklerine, program süreçlerine ve başlıklarına sahiptir.

Eğitim dili Flemenkçe (Dutch)'dir, ancak Bologna sürecinin etkisi altındaki birçok çalışma programı İngilizceyi tercih etmektedir. Hollanda'da eğitim 5 ve 16 yaşlar arası zorunludur. Akademik yıl 1 Eylül'den 31 Ağustos'a kadar sürmektedir.

İlköğretim

İlköğretim 4 ve 12 yaş grubundaki çocuklara yöneliktir ve 5 yaşından itibaren tüm çocuklar için zorunludur. Bu tür eğitim 8 yıl sürer ve okullar tarafından temel eğitim (basisonderwijs) veya özel eğitim (speciaal onderwijs) sunulur. Öğrenciler bireysel sonuçlarına ve tercihlerine göre ortaöğretime (voortgezet onderwijs) devam ederler. Öğrenciler 8 yılın sonunda, ilköğretimin son yılında okullarındaki tavsiyeler, kendi tercihleri ve Citotoets olarak adlandırılan ulusal test sonuçlarına göre bir ortaöğretim türü seçmektedirler. Öğrenciler iki tür seçim hakkına sahiptir, bunlar: Genel ortaöğretim (algemeen voortgezet onderwijs, HAVO veya VWO) veya hazırlayıcı mesleki orta eğitimdir (beroepsgericht voortgezet onderwijs, VMBO).

Ortaöğretim

1968'deki ortaöğretim yasasının (Mammoetwet) başlangıcından önce middelbaar onderwijs olarak bilinen bu eğitim türü 12 ile 16, 17 veya 18 yaş grubu çocuklara yöneliktir. Genel ortaöğretim 5 veya 6 yıl sürer ve 16 yaşına kadar öğrencilere zorunludur. Öğrenciler her ikisi de alt (junior) aşamayla başlayan (onderbouw) iki tür eğitim arasından seçim yaparlar. Onderbouw ortaöğretimin türüne göre 2 veya 3 okul yılı sürer. İkinci yılın sonunda birçok okul türünde öğrencilere devam etmeleri hususunda kendilerine en uygun eğitim türü hakkında tavsiyelerde bulunulur.

Genel Ortaöğretim (HAVO veya VWO)

Genel ortaöğretim içinde iki tür eğitim bulunmaktadır, bunlar: Gymnasium, athe-neum veya lyceum (gymnasium ve atheneum'un birleşimi) adı verilen okullarda alınan ve 6 yıl süren üniversiteye hazırlık eğitimi ve diğeri 5 yıl süren üst (senior) genel ortaöğretimdir (hoger algemeen voortgezet onderwijs, HAVO). Genel ortaöğretimdeki çalışma programı 7 konuda (VWO) veya 6 konuda (HAVO) ulusal sınav ile tamamlanır. Eğer sınav geçilirse VWO veya HAVO diploması hak edilir.

Onderbouw herkese ilke olarak erişilebilir geniş bir konu yelpazesi sunmaktadır. Her öğrenci ayrıca gelecek çalışmaları ve kariyerleri hakkında rehberlik alırlar. “tweede fase” olarak da bilinen üst (Senior) aşamada (bovenbouw) (HAVO'nun 4. ve 5. Sınıf veya VWO'nun 4.,5., ve 6. Sınıfı) eğitim konu kümeleri bazında tüm öğrenciler için aynı bir genel bileşen ve öğrencilerin kendi seçtiği bir bileşen şeklinde verilmektedir (profielen). Üniversiteye geçiş için ise tüm öğrenciler “kültür ve toplum (cultuur en maatschappij)”, “ekonomi ve toplum (economie en maatschappij)”, “bilim ve sağlık (natuur en gezondheid)” veya “bilim ve teknoloji (natuur en techniek)” kümelerinin 4'te 3'ünü alması gerekmektedir. Yükseköğretime kabul için gerekli olan bu ders kümelerinin asgari ölçülerde alınmış olması gerekir.

Hazırlayıcı Mesleki Ortaöğretim (VMBO)

1999 yılında hazırlayıcı mesleki eğitim (voorbereidend beroepsonderwijs, VBO) ve alt (junior) genel ortaöğretim (middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, MAVO) yerine mesleğe yönelik ve 4 yıllık hazırlayıcı mesleki ortaöğretim (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs, VMBO) gelmiştir. Genel ortaöğretimde olduğu gibi bu eğitimde ana aşamayla (onderbouw) başlamaktadır. İki okul yılı sürer ve geniş bir konu yelpazesi sunar. İkinci sınıfın sonunda öğrenciler öğrenme hedefleri doğrultusunda bir sektör seçerler. VMBO “teknoloji”, “sağlık ve bakım hizmetleri”, “ekonomi” ve “tarım” olmak üzere 4 sektöre sahiptir. Her bir sektörden öğrenciler 4 öğrenme yolu seçebilirler: Temel mesleki yön, ileri mesleki yön, birleştirilmiş yön ve teorik yön. Teorik yön HAVO'ya ve üst (senior) mesleki ortaöğretimde mesleki yön ve yönetim eğitimine kabulü sağlar. Diğer yönler HAVO'ya kabulü sağlamaz ancak üst (senior) mesleki ortaöğretime iyi bir hazırlık sunar. Yönlerin izlenmesine bağlı olarak MBO çalışma programlarına değişik aşamalarda geçiş mümkündür. “voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs” de ki çalışma programları ulusal bir sınav ile bitirilir. Eğer sınav geçilirse VMBO diploması hak edilir.

Üst Mesleki Ortaöğretim (MBO)

Üst mesleki ortaöğretim (middelbaar beroepsonderwijs, MBO) öğrencileri işe veya bu programın devamı olan gelecek çalışma programına hazırlar. Bu tür eğitim VMBO eğitiminin üzerinden gider; çalışma programının süresi nitelikli seçimlere bağlıdır. Middelbaar beroepsonderwijs yerel eğitim merkezlerinde (ROCs), tarım eğitim merkezleri (AOCs) ve mesleki okullarda (vakscholen) izlenir.

Üst mesleki orta eğitim dört eğitim aşamasında oluşmaktadır: Yeterlilik seviyesi 1-6 aydan 1 yıla kadar süren bir asistan eğitimi sürecidir ve assistentopleiding diploması ile sona erer. Yeterlilik seviyesi 2 ile 3 yıl süren ve basisberoepsopleiding diploma ile biten temel mesleki eğitim aşamasıdır. Yeterlilik seviyesi 3 ya da 2 ile 4 yıl süren ve vakopleiding diploması ile biten mesleki eğitim aşamasıdır. Yeterlilik seviyesi 4'te yer alan yönetim eğitimi yaklaşık 4 yıl sürer ve yüksek profesyonel eğitime kabulü sağlar (hoger beroepsonderwijs, HBO). Ayrıca özel eğitimde (specialistenopleiding) yeterlilik seviyesi 4'te yer alır ve 1 ile 2 yıl arasında sürer. Özel eğitimden önce öğrenciler mesleki eğitim veya yönetim eğitimini alırlar.

MBO'daki öğrenciler 2 öğrenme yönü seçerler: Okul temelli yönde öğrenciler tam zamanlı eğitim alırlar ve zamanlarının en az %20'si ile en fazla %60'ını stajyer olarak geçirirler ve çalışma temelli yönde öğrenciler zamanlarının en az %60'ını stajyer olarak çalışarak geçirirler.

Yükseköğretime Kabul

Yükseköğretime kabul için bir ortaöğretim diploması gerekmektedir (yeterlilik seviyesi 4'ten MBO diploması, HAVO veya VWO diploması). İstenilen diploma türü başvurulacak yükseköğretim türüne bağlıdır.

Araştırma üniversitesindeki bir programa başvurmak için VWO diploması veya yüksek profesyonel eğitimin ilk yılının tamamlanması veya bazı durumlarda da alınacak konulara bağlı ek gereklilikler olabilmektedir.

Yüksek profesyonel eğitim için ise HAVO veya VWO diploması gereklidir. Bu tarz eğitimde ayrıca ilgili konu ile ilgili ek gereksinimlerinde karşılanıyor olması gerekmektedir.

Yükseköğretim

Hollandada üç tür yükseköğretim kurumu bulunmaktadır, bunlar: devletin finanse ettiği (bekostigde), onaylı (aangewezen) ve özel (particuliere) kurumlardır. Devletin finanse ettiği kurumlar (30 tane universiteiten, Open Universiteit

ve 50'den fazla hogescholen) Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı ile Ekonomik İşler Bakanlığı'nın sunduğu fonları alırlar. Bu kurumlar öğrenim ücretleri yasalarla belirlenmiş çalışma programları sunarlar. Universiteit voor Humanistiek ve Nyenrode Business Universiteit gibi Aangewezen kurumları Hollanda hükümetinden fon almazlar ancak resmi olarak tanınan lisans ve yüksek lisans dereceleri sunarlar. Bu kurumlar resmi öğrenim ücretinden almazlar ancak kendi öğrenim ücretlerini belirlerler. Yabancı üniversiteler gibi özel eğitim kurumları Hollanda hükümetinin düzenlemeleri kapsamının içinde değildir. Bununla birlikte bu kurumlar mevcut koşulların sağlandığı yönünde akreditasyon için NVAO (Hollanda Akreditasyon Birliği)' ya başvurabilir.

Hollanda'daki ikili sistem yükseköğretimde iki tür içermektedir; mesleki yüksek eğitim (Hoger Beroepsonderwijs [HBO]) ve araştırma odaklı eğitim (Wetenschappelijk Onderwijs [WO]). Mesleki yükseköğretim hogescholen (kolajlar) ve araştırma odaklı eğitim ise araştırma üniversiteleri tarafından verilmektedir. Sadece üniversiteler lisans, yüksek lisans ve doktora dereceleri verebilmektedir (Holzhacker, Chornoivan, Yazilintas ve Dayan-Ochir, 2009)

1980'lerin ortalarına kadar Hollanda yükseköğretim sistemi sadece geleneksel araştırma üniversitelerinden oluşmaktadır. 1984 yılında mesleki yükseköğretim kurumlarının da açılmasıyla ikili bir yapıya kavuşmuştur. Günümüzde uygulamalı bilimler üniversiteleri (UAS) olarak da adlandırılan bu kurumlar öğretmen eğitimi kurumları, sanat yüksekokulları, teknik okullar ve daha kapsamlı mesleki okulları içermektedir (Kaiser ve Vossensteyn, 2005).

İkili bir yapıdaki Hollanda eğitim sistemi 39 uygulamalı bilimler üniversiteleri (UAS) ve 13 geleneksel araştırma üniversitelerinden oluşmaktadır. Ayrıca üniversitelerin ve UAS kurumlarının dışında öğrenciler kamu tarafından finanse edilen Heerlen'de bulunan Açık Üniversite'ye (The Open University) devam edebilmektedirler. Bunların yanında Hollanda'da muhasebe ve iş yönetimi gibi alanlarda geçerli ve tanınmış diplomalar veren çok sayıda özel öğretim kurumlarına sahipti (Vossensteyn, 2013).

Hollanda yükseköğretiminin bir önemli özelliği de açık giriş politikasını benimsemiş olmasıdır, bunun için yükseköğretim hak eden tüm öğrencilere bir çalışma yeri sunulması gerekmektedir. Sadece tıp, veterinerlik, diş hekimliği ve mimarlık gibi bazı özel alanlarda seçim sıralamaları vardır (Vossensteyn, 2013).

1945 yılından beri gelen Hollanda hükümetleri öğrenci destekleme sistemi geliştirmişlerdir. Daha sonraları 1986 yılında Öğrenci Finans Yasası [Student

Finance Act (WSF)] olarak adlandırılan yeni ve görelî olarak daha cömert bir sistem geliştirmişlerdir (Vossensteyn, 2008).

Hollanda Eğitim Sisteminde Özelleştirme Çalışmaları

Yakın zamana kadar Hollanda eğitim sistemi 1917 tarihli anlaşma ile belirlenmiş olup sonrasında özel okullar devlet tarafından devlet okulları ile eşit finansal temellerle desteklenmiştir. Bu anlaşma sonucunda sistem rekabetçi politika yapıları ile oldukça özelleşmiştir ve merkezileşmiştir. Birçok ülkede 1980lerde ve 1990ların başlarında ekonomi, politika ve kültür alanlarında önemli değişimler olmuştur. Bu bağlamda 1980lerin ortalarında diğer ülkeler gibi Hollanda'da neoliberal değişimin altına girmiştir (Karsten, 1999).

Hollanda okul seçimi temeline dayanan dünyanın en eski eğitim sistemlerinden birine sahiptir. Hollanda'da tüm okullar devlet tarafından finanse edilmesine rağmen çoğu özel okul kendi kurulları tarafından yönetilmektedir. Sonuç olarak Hollanda'daki birçok öğrenci özel okula gitmektedir ve bu gelenek 150 yılı aşkın bir süredir artarak devam etmektedir (Patrinos, 2013). Çoğu okul yönetimi Katolik veya Protestan'dır, fakat Yahudi, İslam, Hindu ve Hümanist okullarda Hollanda'da bulunmaktadır. Okulların %35'i kamu okulu iken, %29'u Katolik ve %27'si Protestan'dır (Hupe ve Meijs, 2000).

Hollanda'da vatandaşların tercihlerine göre çok farklı okul türleri bulunmaktadır. İlköğretimde veliler devletin finansman desteği sağladığı okullardan herhangi birini seçebilirler. Ulusal düzenlemeler yeteneklere göre seçimler yapmasına imkân tanımaz iken özel okullar öğrencileri dini mezhepler veya ideolojik özellikleri bakımından belirli kriterleri doğrultusunda reddedebilmektedir. Ortaöğretimde yetenek izleme kullanılmaktadır ve tüm okulların %83'ü tüm programları izleyen programlar sunmamaktadır (Eurydice, 2009).

Hollanda tüm OECD ülkeleri arasında özel yönetilen okullarda kayıtlı en fazla öğrenci sayısına sahip ülkedir. PISA 2009 verileri de göstermektedir ki öğrencilerin sadece üçte biri kamu yönetimli okullara devam ederken 15 yaşındaki öğrencilerin üçte ikisi özel yönetilen okullara devam etmektedir. Özel yönetimli okullara giden bu öğrencilerin çok büyük bir kısmı finansmanlarının %90 ve daha fazlasını hükümet ajanslarında almaktadır (OECD, 2010).

Hollanda'da eğitim sistemi 1848 yılından beri geniş kapsamlı seçenekler sunmaktadır ve özel ve kamu okulları 1917 yılından beride eşit devlet muamelesi ve finansmanı altındadır. Hollanda'da eğitimde özelleştirme arz eden ve talep eden taraflarında özgür seçimleri ile çerçevelenmiştir. Veliler çocuklarına okul seçme

konusunda özgürdürler. İlköğretimde özgürlük daha yaygın iken orta öğretimde sistem öğrencilerin kabiliyetlerine göre şekillenmektedir (Levin, Cornelisz ve Hanisch-Cerda, 2013).

Hollanda'da 1917 yılında kamu eğitimine ve özel eğitime eşit statülerin verilmesi "özel girişimleri" desteklemiştir ve finansal desteklerle de devlet otoritesinin altına girmelerini sağlamıştır. Bu açıdan Hollanda eğitiminde özelleştirme uygulaması diğer ülkelerle doğrudan kıyaslanamaz, zira bu durumun da göz önüne alınması gerekmektedir. Hollanda özel eğitim sistemi her ne kadar baskın olarak özel örgütler tarafından yönetilse de gerçekte "devlet eğitimi"dir. Belki de bu nedenle Hollanda eğitim tartışmasında bir sorun olmamıştır (Karsten, 1999).

Özel okulların %70'i ilköğretimde (OCW, 2011) ve %72'si de ortaöğretimde hizmet vermektedir (CBS, 2012). Sistem heterojen bir öğrenci topluluğuna hizmet vermektedir, zira tüm öğrencilerin %15'i batılı olmayan ülkelerdendir ve bunların yaklaşık %65'i Türkiye, Fas, Surinam ve Antiller kökenlidir (CBS, 2012).

Hollanda (Dutch) zorunlu eğitim sisteminin finans, düzenleme ve destekleme hizmetleri aşağıda açıklanmıştır (Levin, Cornelisz ve Hanisch-Cerda, 2013, s. 521):

Eğitim Finansmanı

1985 yılında Hollanda parlamentosu günümüzdeki finansman sisteminin temelini Eğitimsel Öncelikleri İlkesi [Educational Priority Policy (EPP)] ile kurmuştur. Eğitimsel Öncelikleri İlkesi iki uçlu bir yaklaşıma sahiptir bunlar okul ve bölge temelli yaklaşımlardır. Okul temelli bileşenli yaklaşım Eğitim Öncelikleri İlkesi bütçesinin en büyük payını temsil etmektedir. Bu yaklaşım sosyo-ekonomik dezavantajları göz önünde bulundurarak okulların finansmanında öğrenci başına ek yatırım sağlar (OECD, 2012).

Anayasada kamu ve özel okullara finansal eşitlik verilmiştir. Bu da kamu eğitimi için yapılan harcamaların özel eğitim içinde yapılması anlamına gelmektedir. Eğitim mevzuatı, özel eğitimin finansmanını karşılayacak uygunlukta olması için gerekenleri içermektedir (NUFFIC, 2003).

Kurumsal harcamalar üç bileşen içermektedir: Hükümet harcamaları, belediyeler tarafından yapılan harcamalar ve öğrenim ücretleri. Hükümet katkıları ve öğretim ücretleri ulusal hesaplar tarafından karşılanmaktadır. Fonlar eğitimin farklı türlerine farklı yollarla gelmektedir (UNESCO-IBE, 2010).

Finansman kupon tipi bir sistem ile sağlanmaktadır ve bu sistemde öğrencilere para verilmektedir ve okullarda kamu okullarında kişi başına düşen eşdeğer

bir miktarda öğrencileri kabul etmektedir. Bu sisteme kupon sistemi denilmesine rağmen aslında kupon belgesi dağıtımı yoktur (Patrinos, 2013).

Hükümet finansmanlı okullar tüm okulların oranı %99'udur ve hükümetin finanse ettiği okullar özel olarak işletilip işletilmemesine bakılmaksızın öğrenim ücretini belirlemeye veya kâr amacı güden eylemlere izinli değildir (Educational Inspectorate, 2012) okullar sadece ekstra eğitim programı aktivitelerinde velilerden katkı istemeye izinlidir (Eurydice, 2009). Kuponların değerine yönelik üç önemli düzenleme hedeflenmiştir. Bu sistemlerde ilki ilkokullarda varlıklı dezavantajlı çocukların finansmanının sağlanmasında varlıklı olan öğrencilerden %30 ile %120 ve üzeri kupon alınmasıdır. Ayrıca ek olarak düşük gelirli ve göçmen bölgelerindeki ortaöğretim okulların ilave fonlar almasıdır (Levin, Cornelisz ve Hanisch-Cerda, 2013). Nitekim bir okul, ailesi ücreti ödeyemiyorsa veya ödemek istemiyorsa çocuğu kabul etmeyi reddedemez. Şu kesindir ki çocuk mutlaka okula kaydedilmelidir, okul ve aile arasında ailenin katkısının ne için kullanılacağı ve tam olarak ödenmediğinde ne olacağını içeren yazılı bir sözleşme yapılır. Merkezi hükümet işletme maliyetlerinin büyük bir kısmını karşılamaktadır. Sınırlı yerel yönetim yetkisi verilmiştir. Personel maliyetleri, işletme maliyetleri ve ek personel kayıtlı öğrenci sayısına göre karşılanmaktadır. Belediyeler azınlık dil öğretimini düzenlemekte ve ödeme yapmaktadır. Maaşlar eğitim ve tecrübeyi hesaba katan sabit ölçeklere dayanmaktadır. Öğretimde serbestlik okulların nasıl öğreteceğini belirlemeye yönelik iken Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı eğitimin kalitesi için bir dizi yasal standartlar koymuştur (Patrinos, 2013). Özel gereksinimli öğrenciler onlara genel eğitim veya özel ilköğretim veya ortaöğretim okullarına kaydolma imkânı sağlayan özel öğrenci finansman sisteminin hak sahipleridir (Levin, Cornelisz ve Hanisch-Cerda, 2013).

Hollanda'da kişi başına düşen milli gelir 2013 yılında 50.815 \$, 2014 yılında 52.248 \$, 2015 yılında 52.770 \$, 2019 yılında 52.367\$, 2020 yılında 48.258 \$, 2021 yılında 60.460 \$, 2022 yılında 52.448 \$'dir. Toplam eğitim bütçesinin genel bütçe içerisindeki payı ise ortalama %12 civarında olup yıllara göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
11,7	11,9	11,8	12,1	12,2	12,2	12,8	12,4	12,9

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GB.ZS?end=2018&locations=N-L&start=1981&view=chart>

Eğitimsel Düzenlemeler

Hollanda eğitim sistemi ulusal düzeyde merkezileşmiş bir eğitim politikasına sahiptir, fakat okulların idaresi ve yönetimi büyük ölçüde yerleşmiştir (Eurydice, 2009). Hükümetin finanse ettiği tüm okullar merkezi düzenlemeleri şu açılardan izlemektedir (Education Inspectorate, 2012):

1. Kabul politikaları
2. Ulusal müfredat ve kazanım hedefleri
3. İlk ve ortaöğretim sonunda ulusal sınavlar
4. Sunulan eğitimin kalitesini kontrol etme

Okul idaresi ise öğretme ve öğrenmenin, personel ve materyallerin düzenlenmesinden ve sunulan eğitimin kalitesinden sorumludur (Levin, Cornelisz ve Hanisch-Cerda, 2013).

Destek Hizmetleri

Eğitim müfettişliği ve okullar, okulların performans seviyeleri ve özellikleri hakkında bilgi yayınlamaktadır. Okullar velilerin ve aday öğrencilerin okulları hakkında bilgi toplayabileceği bilgilendirme günleri düzenlemektedir. Ulaşım bakımından her öğrencinin okula erişimi -özel gereksinimli öğrenciler için özel düzenlemelerde dahil olmak üzere- belediyelerin sorumluluğundadır (De Boer, 2005).

Hollanda eğitim müfettişleri okulları yıllık bazda “riskli” olarak tanımlamaktadır. Amaç eğitimin kalitesini etkileyen potansiyel problemleri değerlendirmek ve gerçekleştirilen okul gelişimlerini izlemektir. Yeterli performans gösteren okullar yoğun risk temelli denetim gerektirmezler, denetim daha ziyade az performans gelişimi gösteren okullara yöneliktir (Education Inspectorate, 2012).

Hollanda özelleştirmenin önemli öğelerini taşıyan bir eğitim sistemine sahiptir (Patrinos, 2013). Hollanda’da öğrencilerin yaklaşık %70’i özel eğitim kurullarının yönettiği okullara gitmektedir. Bu okulların büyük bir kısmı dini kuruluşlar tarafından işletilmektedir ancak dini gruplara bağlı olmayan okullar ve özel pedagojik yaklaşımlar uygulayan okullar da bulunmaktadır. Bu okullar öğrenci kabulü için kriterler koymasına rağmen birçoğu açık kayıt politikası uygulamaktadır. Özel okul kurmak oldukça kolaydır, okullar kâr amacı gütmemesine rağmen düzenlemeler basittir. Hollanda özel tedarige sahiptir ancak kamu finansmanlıdır. Müfredat, ders saati, konular, bilginin sunulması ve değerlendirme yöntemleri gibi düzenlemelerde güçlü kamu sektörü hesap verebilirliğine sahiptir (Belfield ve Levin, 2002).

Hollanda'nın Uluslararası Sınavlardaki Başarı Durumu

Hollanda'nın uluslararası akademik başarı testlerinde puanları oldukça yüksektir. Hollanda ulusal gelir seviyesi bazında (öğrenci başına gider şeklinde) diğer ülkelerle kıyaslandığında TIMSS'te yüksek başarılar elde etmektedir. Yine aynı şekilde Hollanda PISA'da da iyi başarılar yakalamaktadır. Matematik, fen ve okuma alanlarının her üçünde de Hollanda sürekli OECD ortalamasının üzerinde puanlar almaktadır. Ayrıca Hollanda'da özel okullar daha yüksek test skorları sergilemektedir ve özel okulların matematik, okuma ve fen alanlarındaki skorları kamu okullarına göre daha iyidir (Patrinos, 2013).

Hollanda OECD ortalamasının 496 puan olduğu 2009 PISA matematik ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 526 ortalama puanla 11. sırada; OECD ortalamasının 501 puan olduğu 2009 PISA fen ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 522 ortalama puanla 11. sırada; OECD ortalamasının 493 puan olduğu 2009 PISA okuma ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 508 ortalama puanla 10. sıradadır. Hollanda OECD ortalamasının 494 puan olduğu 2012 PISA matematik ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 523 ortalama puanla 10. sırada; OECD ortalamasının 501 puan olduğu 2012 PISA fen ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 522 ortalama puanla 14. sırada; OECD ortalamasının 496 puan olduğu 2012 PISA okuma ortalaması puanları açısından 65 ülke içerisinde 511 ortalama puanla 14. sıradadır (OECD, 2013). Öte yandan Hollanda 4. sınıf seviyesinde katıldığı TIMSS 2007 sınavında matematik alanında 36 ülke arasında 535 puanla 9. sırada, fen alanında 36 ülke arasında 523 puanla 17. sırada; 4.sınıf seviyesinde katıldığı TIMSS 2011 sınavında matematik alanında 50 ülke arasında 540 puanla 12. sırada, fen alanında 50 ülke arasında 531 puanla 14. sırada; 4. sınıf seviyesinde katıldığı TIMSS 2015 sınavında matematik alanında 49 ülke arasında 530 puanla 19. sırada, fen alanında 47 ülke arasında 517 puanla 29. sırada; 4. sınıf seviyesinde katıldığı TIMSS 2019 sınavında matematik alanında 58 ülke arasında 538 puanla 14. sırada, fen alanında 58 ülke arasında 518 puanla 26. sırada yer almıştır (Gonzales, Williams, Jocelyn, Roey, Kastberg ve Brenwald, 2008; Mullis, Martin, Foy, Kelly & Fishbein, 2020; Yıldırım, Özgürlük, Parlak, Gönen ve Polat, 2016).

ÖZELLEŞTİRME İLE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Özelleştirme ile akademik başarı arasında doğrudan bir ilişki olmadığı bildirilmektedir. Zira 2012 PISA sonuçları da incelendiğinde görülmektedir ki en

başarılı ülkeler sınıflamasında yer alan Şangay'da öğrenciler %90, Japonya'da %70, Finlandiya'da %97, Kore'de %63, İsviçre'de %94 oranında devlet okullarına devam ederken, Macau Çin'de %96, Hollanda'da %66, Belçika'da %69 oranında öğrenci özel okula devam etmektedir. PISA 2012 sonuçlarına göre özel okullar devlet okullarına göre 28 ülkede daha başarılı olmuştur. Özel okullarda öğrenim gören öğrenciler sosyo-ekonomik olarak daha avantajlıdır. Öğrencilerin bu avantajları kontrol altına alınınca özel okulların yalnızca 13 ülkede daha başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca 2013 üniversiteye giriş sınavı sonuçlarına göre en başarılı okulların Fen Liseleri olduğu, özel liselerin ve kolejlerin başarılarının ise okuldan okula değiştiği görülmüştür. Dolayısıyla özel okulların akademik anlamda başarı sağladığını söylemek güçleşmektedir (Bakioğlu ve Sarıkaya, 2015).

HOLLANDA VE TÜRKİYE'NİN EĞİTİM FİNANSMANLARI VE ÖZELLEŞTİRME POLİTİKALARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Hollanda'nın ve Türkiye'nin eğitim finansmanına ilişkin aynı yıllara ait ulaşılan bilgileri karşılaştırmalı olarak aşağıda sunulmuştur.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında ilköğretimden orta-öğretimin sonuna kadar yaptıkları eğitim harcamalarının gayri safi yurt içi hasılanın içerisindeki payları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2010-2018 Yılları Arasında İlköğretimden Ortaöğretimin Sonuna Kadar Yapılan Eğitim Harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın İçerisindeki Payı (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	3.77	3.69	3.71	3.75	3.60	3.60	3.53	3.48	3.48
Türkiye	-	3.10	3.32	3.34	3.39	3.29	3.51	3.30	3.37
OECD Ortalaması	3.77	3.62	3.64	3.67	3.58	3.47	3.39	3.37	3.45

Kaynak: OECD (2022a). Education spending (indicator). doi: 10.1787/ca274bac-en

Tablo 2'de görüldüğü üzere Hollanda'nın tüm yıllarda ilköğretimden orta-öğretimin sonuna kadar eğitime yaptığı harcamalarının gayri safi yurt içi hasılanın içerisindeki payı OECD ortalamasının üzerinde iken Türkiye'nin payı OECD ortalamasının altında kalmıştır.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar öğrenci başına yaptıkları eğitim harcamaları (ABD Doları/Öğrenci) Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. 2010-2018 Yılları Arasında İlköğretimden Ortaöğretim Sonuna Kadar Öğrenci Başına Yapılan Eğitim Harcamaları (ABD Doları/Öğrenci)									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	9 898.0	10 062.0	10 338.1	10 994.5	10 674.4	11 022.9	11 327.2	11 875.5	12 657.9
Türkiye	-	3 048.3	3 484.1	3 833.5	4 281.6	4 574.5	5 097.6	4 558.2	4 707.0
OECD Ortalaması	8 154.1	7 889.1	8 696.0	8 694.2	9 009.2	9 120.8	9 360.3	9 754.5	10 454.0

Kaynak: OECD (2022a). Education spending (indicator). doi: 10.1787/ca274bac-en

Tablo 3'te görüldüğü üzere Hollanda'nın tüm yıllarda ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar öğrenci başına yaptığı eğitim harcamaları (ABD Doları/Öğrenci) OECD ortalamasının üzerinde iken Türkiye'nin öğrenci başına yaptığı eğitim harcamaları (ABD Doları/Öğrenci) OECD ortalamasının oldukça altında kalmıştır.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar Eğitime Yaptıkları Kamu Harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın İçerisindeki Payı (%) Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 2010-2018 Yılları Arasında İlköğretimden Ortaöğretim Sonuna Kadar Eğitime Yapılan Kamu Harcamalarının Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın İçerisindeki Payı (%)									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	3.275	3.192	3.214	3.279	3.147	3.145	3.106	3.031	3.016
Türkiye	2.357	2.379	2.492	2.521	2.538	2.499	2.633	2.413	2.452
OECD Ortalaması	3.461	3.306	3.319	3.304	3.268	3.167	3.140	3.092	3.134

Kaynak: OECD (2022b). Public spending on education (indicator). doi: 10.1787/f99b45d0-en

Tablo 4'te görüldüğü üzere Hollanda'nın tüm yıllarda ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar eğitime yaptığı kamu harcamalarının gayri safi yurt içi

hasılanın içerisindeki payı (%) OECD ortalamasının çok az altında iken bu oran Türkiye için OECD ortalamasının çok daha fazla altında kalmıştır.

Hollanda'da ve Türkiye'de 2010-2018 yılları arasında ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar eğitime yapılan özel harcamaların gayri safi yurt içi hasılanın içerisindeki payı (%) Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. 2010-2018 Yılları Arasında İlköğretimden Ortaöğretim Sonuna Kadar Eğitime Yapılan Özel Harcamaların Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın İçerisindeki Payı (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	0.494	0.493	0.495	0.469	0.448	0.449	0.417	0.445	0.463
Türkiye			0.722	0.827	0.807	0.842	0.788	0.874	0.881
OECD Ortalaması	0.294	0.262	0.307	0.346	0.356	0.338	0.347	0.354	0.342

Kaynak: OECD (2022c). Private spending on education (indicator). doi: 10.1787/6e70bede-en

Tablo 5'te görüldüğü üzere Hollanda'da tüm yıllarda ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar eğitime yapılan özel harcamaların gayri safi yurt içi hasılanın içerisindeki payı (%) OECD ortalamasının üzerinde iken Türkiye'nin eğitime yaptığı özel harcamaların payı hem Hollanda'dan hem de OECD ortalamasından çok daha fazladır. Ancak bu durum gayri safi yurt içi hasılanın içerisindeki pay (%) olup Tablo 3'te de sunulduğu üzere öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları Hollanda'da çok daha yüksektir.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında Yükseköğretime Yapılan Kamu Harcamalarının Eğitime Yapılan Harcamaların İçerisindeki Payı (%) Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. 2010-2018 Yılları Arasında Yükseköğretime Yapılan Kamu Harcamalarının Eğitime Yapılan Harcamaların İçerisindeki Payı (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	70.06	69.01	68.65	68.23	67.73	67.54	67.49	66.87	67.74
Türkiye		76.90	74.52	73.39	73.19	73.41	73.83	79.52	72.03
OECD Ortalaması	70.17	69.74	67.54	68.20	69.60	67.45	66.80	67.33	66.16

Kaynak: OECD (2022d). Spending on tertiary education (indicator). doi: 10.1787/a3523185-en

Tablo 6'da görüldüğü üzere Hollanda'nın tüm yıllarda yükseköğretime yaptığı kamu harcamalarının eğitime yapılan harcamaların içerisindeki payı (%) OECD ortalaması ile hemen hemen aynı iken bu oran Türkiye için OECD ortalamasının üzerindedir.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında Yükseköğretime Yapılan Özel Harcamalarının Eğitime Yapılan Harcamaların İçerisindeki Payı (%) Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. 2010-2018 Yılları Arasında Yükseköğretime Yapılan Özel Harcamaların Eğitime Yapılan Harcamaların İçerisindeki Payı (%)									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hollanda	27.54	28.48	28.70	28.83	29.17	29.27	29.41	29.78	28.87
Türkiye	-	22.06	24.57	25.71	25.99	25.98	25.37	19.71	27.18
OECD Ortalaması	26.86	28.03	28.74	28.17	27.53	29.63	30.90	29.70	30.10

Kaynak: OECD (2022d). Spending on tertiary education (indicator). doi: 10.1787/a3523185-en

Tablo 7'de görüldüğü üzere Hollanda'nın tüm yıllarda yükseköğretime yaptığı özel harcamaların eğitime yapılan harcamaların içerisindeki payı (%) OECD ortalaması ile hemen hemen aynı iken bu oran Türkiye için OECD ortalamasının altında kalmıştır.

Hollanda'nın ve Türkiye'nin eğitim finansmanına ilişkin kaynakları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Hollanda ve Türkiye'de Eğitimin Finansman Kaynakları	
Ülke	Finansman türü
Hollanda	Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı+Yerel Yönetimler
Türkiye	Millî Eğitim Bakanlığı+Katkı Payı ve Bağışlar+YÖK

Kaynak: Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Türkiye'de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1), 59-72.

Tablo 7'de görüldüğü üzere Hollanda'da eğitim finansmanından Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı ile yerel yönetimler sorumludur. Türkiye'de ise eğitim finansmanı Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere Yükseköğretim Kurumu ve alınan katkı payları ile bağışlar tarafından karşılanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de ve Hollanda’da eğitimde özelleştirme faaliyetleri incelendiğinde Hollanda eğitim sisteminin bir dizi politikaları ve düzenlemeleri ile görece olarak serbest seçim, verimlilik ve sosyal adalet açısından çok iyi işlediği görülmektedir. Nitekim okul seçimine dayalı en eski ulusal sistemlerden birisine sahip olan Hollanda’da bir tarafta eğitim finansörü olarak kamu eğitimi ve diğer tarafta da eğitim tedarikçisi olarak özel sektörün olduğu bir sistem mevcuttur. Veliler çocukları için okul seçme özgürlüğüne sahiptir ve ilköğretimde özgürlük evrensel iken ortaöğretimde sistem öğrencilerin yeteneklerine göre şekillenmektedir.

Hollanda’da merkezi hükümet hem kamu hem de özel okullar üzerinde nihai kontrole sahip olup Hollandalı öğrenciler TIMSS ve PISA gibi ulusal akademik testlerde oldukça başarılıdır. Bu bağlamda Türkiye ve Hollanda eğitim sistemleri ile bu iki ülkenin eğitim alanında gerçekleştirdikleri özelleştirme uygulamalarının karşılaştırıldığı bu çalışma neticesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Hollanda’da okul seçimine dayalı bir özel okul sistemi kurulmuştur ve bu sistem uzun bir süredir faaliyet göstermektedir. Rekabetin ve buna bağlı olarak niteliğinde artacağı düşüncesinden hareketle ülkemizde de isteyen vatandaşların özel okullardan eğitim hizmeti alabileceği bir sistem mevcuttur. Ancak bu sistemde kısa süreler içerisinde uzun yıllar geçmeden birtakım değişikliklere gidildiği görülmektedir. Bu da sürekli sistemin enerjisini konu dışında harcamaya itmektedir. Dolayısıyla üzerinde düşünülmüş uzun vadeli düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu nedenle yasa yapıcıların bu durumu dikkate almaları gerekmektedir.

Öncelikle devlet vatandaşlarına okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar ücretsiz ve kaliteli bir eğitim sunmalıdır. Zira toplumsal yapı içerisinde herkesin çocuğunu özel okula gönderecek imkânı olmayabilir, bu nedenle devlet tüm vatandaşlarını kucaklayacak ücretsiz kaliteli eğitimi sunmak görevinden asla vazgeçmemelidir. Aksi halde eğitimden yoksun kalan her çocuk bu ülkenin bir kaybı olacaktır.

Vatandaşlar çocuklarına yasalar dahilinde özel okullarda eğitim aldırabilmelidir. Ancak özel okulların sadece varlıklı kişilerin çocuklarının eğitim gördüğü yerler olmasının toplumsal yapıda çatlaklar oluşturacağı düşünülmektedir. Buna bağlı olarak da diğer gelir gruplarından da öğrencilerin bu okullarda eğitim almaları için destek sistemleri geliştirilmelidir. Böylece devletin üzerindeki eğitim hizmeti sunma yükü de azalmış olacaktır. Ancak bunu yaparken eğitimin ülkenin geleceğine yönelik yapılan sosyal bir yatırım olduğu göz önüne alınmalı

ülkenin çok zorlu bölgelerinde görev yapan öğretmen ve idarecilerin okullarını ayakta tutabilmek adına maddi yetersizlikler içerisinde çektikleri sıkıntılarda unutulmamalı, onlara da gerekli destek sağlanmalıdır.

Eğitimin özel okullarda sunulması desteklenirken farklı etnik unsurların ve siyasi düşüncelerin bulunduğu ülkemizde bu tarz okullarda istenmeyen durumların ve müfredata uygun olmayan eğitimlerin verilmesini engellemek için gerekli denetleme sistemi kurulmalıdır.

Özel okulların sayısının artmasıyla eğitim fakültesi mezunu olup kamuya atanamayan öğretmenlerin bu tarz okullarda çalışmaya başlayarak devlet tarafından atanmayı beklemeleri önlenmiş olur. Böylece devletin üzerindeki baskıda bir nebze azalmış olacaktır. Ancak devletinde özel sektörün okullarında öğretmenleri belirli bir ücretin altında ve belirli çalışma standartlarının dışında çalıştırmasını önleyecek bir sistemi kurması gerekmektedir. Aksi şekilde davranan okullara gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır.

Özel okullar devlet kademesinde yönlendirici ve baskı unsuru olmamalı, daha açık bir ifadeyle devlet onların çıkarlarına göre değil; onlar devletin çıkarlarına göre çalışmalıdırlar.

Devlet, şirketlerin kurdukları özel okullar aracılığıyla devletin eğitim kurumlarına sunduğu kredi, vergi muafiyeti gibi desteklerini istismar edici faaliyetlerini önlemede tedbirler almalı, bu konuda ağır yaptırımlar uygulamalıdır.

KAYNAKLAR

- Bakioğlu, A. ve Sarıkaya, A. (2015). *Eğitimde özelleştirme, avantaj ve dezavantajlar*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Belfield, C. ve Levin, H. (2002). *Education privatization: Causes, consequences and planning implications*. Fundamentals of educational planning-no. 74, UNESCO. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.520.1764&rep=rep1&type=pdf>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2012). *StatLine*. Netherlands: Centraal Bureau voor de Statistiek. <http://statline.cbs.nl/Statweb/>
- De Boer, E. (2005). The dynamics of school location and school transportation. *TR News*, 237, 11–16. <http://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/trnews/trnews237school-location.pdf>
- Deborah, N., Henry, B., Gábor, H., & Paulo, S. (2014). *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Netherlands 2014*. OECD Publishing.
- Education Inspectorate (2012). The Dutch inspectorate of education. <http://www.onderwijsinspectie.nl/english/summary-profile-of-the-dutch-inspectorate-of-education>

- EP-Nuffic (2015). Education system Netherlands, <https://www.nuffic.nl/en/home/copyright>.
- Eurydice (2009), Organisation of the education system in the Netherlands 2008/09, Brussels: Eurydice / European Commission. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php
- Gonzales, P., Williams, T., Jocelyn, L., Roey, S., Kastberg, D. ve Brenwald, S. (2008). Highlights from TIMSS 2007: Mathematics and Science Achievement of US Fourth-and Eighth-Grade Students in an International Context. NCES 2009-001. *National Center for Education Statistics*. <https://nces.ed.gov/pubs2009/2009001.pdf>
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 59-72.
- Holzacker, D., Chornoivan, O., Yazilitas, D., ve Dayan-Ochir, K. (2009). Privatization in higher education: Cross-country analysis of trends, policies, problems, and solutions. Issue Brief. *Institute for Higher Education Policy*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED508091.pdf>
- Hupe P. L. ve Meijs, L. C. P. M. (2000). *Hybrid governance: The impact of the nonprofit sector in the Netherlands*. The Hague: Social and Cultural Planning Office. file:///C:/Users/w%C4%B1n7/Desktop/Hybrid_Governance.pdf
- Kaiser, F. ve Vossensteyn, J. J. (2005), Access in Dutch higher education: Policies and trends, Ted Tapper ve David Palfreyman (edt.), *Understanding mass higher education, Comparative perspectives on access*, London: RoutledgeFalmer. <https://www.routledge.com/Understanding-Mass-Higher-Education-Comparative-Perspectives-on-Access/Palfreyman-TAPPER/p/book/9780415354912>
- Karsten, S. (1999). Neoliberal education reform in the Netherlands. *Comparative education*, 35(3), 303-317. <http://dx.doi.org/10.1080/03050069927847>
- Kasapçopur, A. (2007). *Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim denetimi*. Ankara: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayını.
- Levin, H. M., Cornelisz, I., ve Hanisch-Cerda, B. (2013). Does educational privatisation promote social justice? *Oxford Review of Education*, 39(4), 514-532. <http://0213eb0pq.yhttp.ed.s.b.ebscohost.com.proxy2.marmara-elibrary.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=a6e528ff-fcf3-45b0-a755-6f90fd8ed7fe%40sessionmgr120&hid=112>
- Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Foy, P., Kelly, D. L., & Fishbein, B. (2020). *TIMSS 2019 international results in mathematics and science*. TIMSS & PIRLS International Study Center. <https://timssandpirls.bc.edu/timss2019/international-results/>
- NUFFIC. (2003). *Higher education in the Netherlands: The system, degrees and diplomas*. Netherlands Organization for International Cooperation in Higher Education. <https://www.epnuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-the-netherlands.pdf>
- OCW. (2011). Key figures 2006–2010. Netherlands: Ministry of Education, Culture and Science. http://www.kcco.nl/doc/kennisbank/key_figures_2006-2010.pdf

- OECD (2010). *PISA 2009 Results: What makes a school successful? Resources, policies and practices* (Volume IV), OECD Publishing. <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/48852721.pdf>
- OECD (2012). *Public and private schools: How management and funding relate to their socio-economic profile*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264175006-en> adresinden 11.03.2016 tarihinde alınmıştır.
- OECD (2013). *PISA 2012 Results: What makes schools successful? Resources, policies and practices* (Volume IV), PISA, OECD Yayınları.
- OECD (2022a). *Education spending (indicator)*. doi: 10.1787/ca274bac-en
- OECD (2022b). *Public spending on education (indicator)*. doi: 10.1787/f99b45d0-en
- OECD (2022c). *Private spending on education (indicator)*. doi: 10.1787/6e70bede-en
- OECD (2022d). *Spending on tertiary education (indicator)*. doi: 10.1787/a3523185-en
- Patrinus, H. A. (2009). *Private education provision and public finance: The Netherlands*. World Bank Policy Research Working Paper Series.
- Patrinus, H. A. (2013). Private education provision and public finance: the Netherlands. *Education Economics*, 21(4), 392-414. <http://0213eb0qu.yhttp.eds.b.ebscohost.com.proxy2.marmara-elibrary.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=1f3a7b73-8c9d-435f-b662-91c7cb4b80bb%40sessionmgr103&hid=126>
- Patrinus, H. A., Osorio, F. B., & Guáqueta, J. (2009). *The role and impact of public-private partnerships in education*. World Bank Publications.
- Patrinus, H.A., F. Barrera-Osorio ve J. Guaqueta. (2009). *The role and impact of public-private partnerships in education*. Washington DC: World Bank. http://www.ungei.org/resources/files/Role_Impact_PPP_Education.pdf
- UNESCO-IBE (2010). World data on education données mondiales de l'éducation datos mundiales de educación. *World Data on Education*. 7. baskı. http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Palestine.pdf
- Vossensteyn, H. (2008). *Country report of the Netherlands*. Public/private funding of the higher education: a social balance (Edt: Astrid Schwarzenberger). HIS: Forum Hochschule (5). http://www.dzhw.eu/pdf/pub_fh/fh-200805.pdf
- Vossensteyn, H. (2013). Widening participation in higher education in the Netherlands. CFE Research. http://doc.utwente.nl/88772/1/2013_WPeffectivenessNeth.pdf
- Yıldırım, A., Özgürlük, B., Parlak, B., Gönen, E., & Polat, M. (2016). *TIMSS 2015 ulusal matematik ve fen bilimleri ön raporu 4. ve 8. sınıflar*. MEB: Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

İnternet Kaynakları

- <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GB.ZS?end=2018&locations=N-L&start=1981&view=chart>
- <http://data.worldbank.org/topic/education>
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/main_tables